

Ο αυτοματισμός στις εργασίες διαχείρισης περιοδικών : έρευνα σε βιβλιοθήκες της Αθήνας

Αναστασία Διαγγελάκη

Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Βιβλιοθηκονόμος,
Κυδαθηναίων 11, 105 58 Αθήνα, adiagelaki@yahoo.com, τηλ. 210-3239225

Χριστίνα Κανάκη

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Βιβλιοθηκονόμος,
Λ. Συγγρού 136, 176 71 Καλλιθέα, kkanaki@panteion.gr, τηλ. 210- 9201354

Περίληψη

Η εισήγηση αυτή παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη σε βιβλιοθήκες της Αθήνας – κυρίως ακαδημαϊκές – με αντικείμενο την καταγραφή του επιπέδου αυτοματισμού των εργασιών που αφορούν στη διαχείριση των περιοδικών δημοσιευμάτων.

Πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας & Συστημάτων Πληροφόρησης του Τ.Ε.Ι. Αθήνας, ως αντικείμενο πτυχιακής εργασίας, την περίοδο από Φεβρουάριο μέχρι και Σεπτέμβριο του 2006.

Η έρευνα είχε ως στόχο τον προσδιορισμό του βαθμού αξιοποίησης των συστημάτων αυτοματισμού βιβλιοθηκών, ως δείκτη αποτίμησης των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν για την επιλογή και εγκατάστασή τους στο περιβάλλον των βιβλιοθηκών. Από το σύνολο των βιβλιοθηκονομικών εργασιών που υποστηρίζονται από τα συστήματα, επελέγησαν μόνον οι εργασίες διαχείρισης των περιοδικών, με κριτήριο το εύρος των ειδικών εφαρμογών που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας που χαρακτηρίζει αυτό το είδος δημοσιευμάτων.

Η προσέγγιση που επιχειρήθηκε δεν αφορά στην αξιολόγηση των διαφόρων αυτοματοποιημένων συστημάτων που χρησιμοποιούν οι βιβλιοθήκες, ούτε στην συγκριτική μεταξύ τους αποτίμηση. Εκείνο που ενδιέφερε είναι το κατά πόσο αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες που παρέχουν τα αυτοματοποιημένα συστήματα και η ανάδειξη των παραγόντων που επηρέασαν την πορεία της εφαρμογής τους, σύμφωνα με τις απόψεις των υπευθύνων βιβλιοθηκονόμων που συμμετείχαν στην έρευνα.

Λέξεις-κλειδιά

Αυτοματισμός βιβλιοθηκών, Διαχείριση περιοδικών

Abstract

This paper presents the results of a project researching libraries located in Athens – mostly academic – with the intention to evaluate the level of serials management automation. The project was the theme of a dissertation done under the supervision of The Department of Library and Information Systems, Athens Technological Educational Institute (T.E.I.) and was conducted between February and September 2006.

The level of usage of various Library Information Management Systems was regarded as an indicator of assessing the investment, which was made for the selection and application of the systems within library settings.

Among the library works supported by the systems, serials management was selected due to the complicated nature of serial publications, which require many special applications.

This approach neither intended to evaluate nor to compare the characteristics of various systems used by the libraries, but to estimate the level of usage eventually succeeded. It was also intended to identify the factors that affected the progress of applications, as seen by libraries personnel.

Keywords

Library automation, Serials management

Σκοπός της εισήγησης

Η εισήγηση αυτή παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε από το Φεβρουάριο μέχρι και το Σεπτέμβριο του 2006, σε βιβλιοθήκες της Αθήνας με αντικείμενο τη διερεύνηση του επιπέδου αυτοματισμού των εργασιών που αφορούν στη διαχείριση των περιοδικών δημοσιευμάτων.

Παρουσιάζει την οπτική με την οποία προσεγγίσαμε το ζήτημα της αξιολόγησης του αυτοματισμού των βιβλιοθηκών, εκτιμώντας ότι η προβληματική που θέτει υπερβαίνει τους συνήθεις τομείς έρευνας.

Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας ήταν η ανάδειξη των παραγόντων που επηρέασαν την εφαρμογή των αυτοματοποιημένων συστημάτων στο περιβάλλον των βιβλιοθηκών ειδικά ως προς τη διαχείριση των περιοδικών.

Θεωρούμε απολύτως αναγκαίο να γίνουν οι ακόλουθες διευκρινίσεις:

- Δεν αποτέλεσε στόχο της έρευνας η όποιας μορφής αξιολόγηση των αυτοματοποιημένων συστημάτων, υπό την έννοια της αποτίμησης των δυνατοτήτων τους, ούτε και
- η συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων στη βάση των δυνατοτήτων των διαφόρων προγραμμάτων

Επικεντρωθήκαμε στην αποτίμηση του επιπέδου αξιοποίησης των δυνατοτήτων του αυτοματοποιημένου συστήματος στη βιβλιοθήκη που εγκαταστάθηκε με βάση τις απόψεις και θέσεις των βιβλιοθηκονόμων που επιφορτίστηκαν το έργο της εφαρμογής.

Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

Κύριος δείκτης αποτίμησης της εισαγωγής νέων τεχνολογιών στις βιβλιοθήκες αναδεικνύεται η κάλυψη των αναγκών των χρηστών.

Για το λόγο αυτό συναντούμε σημαντικό αριθμό δημοσιευμάτων που πραγματεύονται την αναζήτηση και εφαρμογή μεθόδων που στοχεύουν στην ικανοποιητική μέτρηση του δείκτη που αφορά στην ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών ως απόρροια της εισαγωγής νέων τεχνολογιών.

Πτυχή του ζητήματος της αξιολόγησης των εφαρμογών αυτοματισμού στις βιβλιοθήκες για την οποία δεν έχει δοθεί έμφαση στη βιβλιογραφία αποτελεί σύμφωνα με τον Σκρέτα, Γ. (2005):

η εξέταση της πραγματικής χρήσης, ή κατά μία έννοια της αξιοποίησης των διαφόρων λειτουργιών των αυτοματοποιημένων συστημάτων από το προσωπικό των βιβλιοθηκών με σκοπό την ικανοποίηση των στόχων της βιβλιοθήκης, όπως επίσης και των πιθανών παραγόντων που επηρεάζουν αυτή τη χρήση. Για παράδειγμα, όταν σε μια βιβλιοθήκη, μεταξύ άλλων λειτουργιών, αποκτώνται βιβλία και η βιβλιοθήκη διαθέτει αυτοματοποιημένο σύστημα που συμπεριλαμβάνει υποσύστημα διαχείρισης παραγγελιών, χρησιμοποιείται το σύστημα για το σκοπό αυτό και αν ναι, σε ποια έκταση; (Skretas, 2005 p.140)

Η παρουσίαση της προσέγγισης αυτής ενέπνευσε και τον προσδιορισμό του ερευνητικού ερωτήματος που επιχειρήθηκε στην εργασία αυτή.

Στη γενική θεωρία που αφορά στην εισαγωγή των νέων τεχνολογιών επισημαίνεται ότι παρά τους διαφορετικούς ορισμούς της επιτυχίας εφαρμογής, ο παράγοντας «πραγματική χρήση» έχει χρησιμοποιηθεί ως δείκτης απόδοσης σε διάφορα μοντέλα, όπως: Technology Acceptance Model (TAM), Innovation Diffusion Theory (IDT), Model of PC Utilization και Social Cognitive Theory (Vekantesh, V. et al, 2003).

Σε συνδυασμό με μια σειρά άλλων παραγόντων που αλληλεπιδρούν με ποικίλους τρόπους μεταξύ τους μπορούν να επιφέρουν μετά την εισαγωγή της τεχνολογίας, το επιθυμητό κατά περίπτωση αποτέλεσμα.

Σε μια κριτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας που αφορά στην εφαρμογή της τεχνολογίας της πληροφορίας ο Kukafka et al. (2003) αναφέρουν ότι απέτυχαν να εντοπίσουν ένα παράδειγμα ολιστικής προσέγγισης της επιτυχούς εφαρμογής. Τονίζουν ότι:

η εικόνα που αναδύεται είναι ένας σύνθετος συνδυασμός παραγόντων, όπως επίσης και ένα πλούσιο περιβάλλον που ευνοεί την πολυεπίπεδη μεσολάβηση στρατηγικών για την προώθηση της χρήσης της τεχνολογίας (Kukafka R.et al., 2003 p. 219)

Στην έρευνα μας, η θεωρητική προσέγγιση προσέλαβε το χαρακτήρα προσδιορισμού των παραγόντων που επηρεάζουν ειδικά τη χρήση και όχι την εφαρμογή στο σύνολό της και μάλιστα υπό το ν τύπο της εμπειρικής διερεύνησης, όπως αναλύεται στη συνέχεια.

Εξειδικεύοντας ακόμη περισσότερο το στόχο αποφασίστηκε η διερεύνηση της πλήρους χρήσης ενός εκ των υποσυστημάτων που εφαρμόζονται για να υποστηρίξουν μια σειρά εργασιών στο πλαίσιο της λειτουργίας ενός συστήματος αυτοματισμού βιβλιοθηκών.

Μεθοδολογική προσέγγιση

Σύμφωνα με το σκοπό της έρευνας η αξιολόγηση των παραγόντων επηρεασμού του ερευνώμενου θέματος βασίζεται στις απόψεις των υπευθύνων βιβλιοθηκονόμων και όχι σε εκείνες της ερευνήτριας. Στο δικό της έργο αναλογεί η συστηματική συλλογή και ανάλυση δεδομένων, παραγόμενων δια μέσου κατάλληλα επιλεγμένης μεθόδου, καθώς επίσης και η εξαγωγή συμπερασμάτων. Η Mellon,C.A. (1990) υποστηρίζει ότι:

η έρευνα αξιολόγησης αποτελεί συστηματική διερεύνηση για ένα ορισμένο σκοπό – να αποτιμήσει πόσο καλά μια διαδικασία, ένα πρόγραμμα ή μια υπηρεσία αποδίδει. Η νατουραλιστική αξιολόγηση αποδέχεται αυτό το σκοπό, ωστόσο δίδει έμφαση στο να κρίνει την κατάσταση όπως την κρίνουν οι συμμετέχοντες σε αυτήν (Mellon, 1990 p. 147)

Ως συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα ορίστηκαν οι υπεύθυνοι για τη διαχείριση των περιοδικών ανά βιβλιοθήκη, ανεξαρτήτως θέσης ή/και ιδιότητας.

Για τη διερεύνηση των παραμέτρων που επηρέασαν την εφαρμογή των αυτοματοποιημένων συστημάτων στις ελληνικές βιβλιοθήκες, σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων, επιλέχθηκε η μέθοδος της επιτόπιας συνέντευξης.

Εκτιμήθηκε ότι στο πλαίσιο των δεδομένων συνθηκών ενδιέφερε περισσότερο η κατανόηση σε βάθος των επιμέρους παραγόντων - αναγκαιότητα που προσιδιάζει στα χαρακτηριστικά της ποιοτικής μεθόδου - παρά η ποσοτική διερεύνηση του αντικειμένου έρευνας.

Δυο επιπλέον βασικοί λόγοι οδήγησαν στην υιοθέτηση της μεθόδου της ποιοτικής έρευνας:

- η αναγκαιότητα διασφάλισης διαλόγου με τους συμμετέχοντες και
- η περιορισμένη χρονικά (έξι μήνες) διάρκεια πραγματοποίησης της εργασίας

Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και ο προβληματισμός για την επιλογή κατάλληλου δείγματος βιβλιοθηκών. Τα κριτήρια που τέθηκαν για την επιλογή βιβλιοθηκών ήταν:

- βιβλιοθήκες που εδρεύουν στο νομό Αττικής
- βιβλιοθήκες που χρησιμοποιούν σύστημα αυτοματισμού που διαθέτει τη δυνατότητα διαχείρισης περιοδικών

Σχεδιασμός της έρευνας

1. Επιλογή βιβλιοθηκών

Για την επιλογή των βιβλιοθηκών χρησιμοποιήθηκε ο Συλλογικός Κατάλογος Περιοδικών του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης.

Από το σύνολο των βιβλιοθηκών που τον Απρίλιο του 2006 που συμμετείχαν στο Συλλογικό Κατάλογο, επιλέχθηκαν οι 106 βιβλιοθήκες που εδρεύουν στο Νομό Αττικής. Από αυτές εξαιρέθηκαν οι 52 βιβλιοθήκες που δεν χρησιμοποιούσαν αυτοματοποιημένο σύστημα για τη διαχείριση των περιοδικών κατά την περίοδο της έρευνας, στοιχείο που πιστοποιήθηκε μέσω τηλεφωνικών επαφών.

Οι υπόλοιπες 54 βιβλιοθήκες θεωρήθηκαν καταρχήν ως υποψήφιες για έρευνα. Με αντίπαλο τον προσδιορισθέντα χρόνο διεξαγωγής των συνεντεύξεων (συνολικά 5 μήνες) αποφασίστηκε η εφαρμογή των δυο παρακάτω κριτηρίων, ώστε να είναι δυνατή η ιεράρχηση των βιβλιοθηκών κατά σειρά προτεραιότητας.

- Κατά το δυνατόν αναλογική εκπροσώπηση των διαφορετικών ειδών βιβλιοθηκών
- Πρόκριση ιεραρχική των βιβλιοθηκών που το αυτοματοποιημένο σύστημα που χρησιμοποιούν για τα περιοδικά είναι εγκαταστημένο τουλάχιστον επί μια τριετία. Το χρονικό αυτό διάστημα κρίθηκε σκόπιμο να τεθεί ως αναγκαία περίοδος δοκιμαστικής και προσαρμοστικής φάσης.

Στη βάση των παραπάνω κριτηρίων καταρτίστηκε ο τελικός κατάλογος των 54 βιβλιοθηκών του δείγματος. Με την αισιόδοξη διάθεση που επικρατούσε κατά την αρχική αυτή φάση, εκτιμήθηκε ότι ο διαθέσιμος χρόνος θα επαρκούσε για τη συλλογή των δεδομένων από όλες τις βιβλιοθήκες του ορισθέντος δείγματος.

2. Διαμόρφωση ερωτημάτων

Για την διαμόρφωση των ερωτημάτων πέραν της μελέτης της σχετικής βιβλιογραφίας, θεωρήθηκε σκόπιμο να υιοθετηθεί ένα στάδιο συστηματικής διερεύνησης των δυνατοτήτων των προγραμμάτων εφαρμογών σε πραγματικές συνθήκες. Στο περιβάλλον δυο πρόθυμων για συνεργασία βιβλιοθηκών αφιερώθηκαν αρκετές ώρες παρατήρησης, επίλυσης αποριών και εποικοδομητικού προβληματισμού με τους υπεύθυνους βιβλιοθηκονόμους που μετρίασαν την έλλειψη εμπειρίας εκ μέρους της ερευνήτριας. Τους ευχαριστούμε θερμά και από αυτό το βήμα για την πολύτιμη βοήθειά τους.

Συγκροτήθηκε εν τέλει ένα σώμα 25 ερωτημάτων, οκτώ από τα οποία αφορούν σε γενικά πληροφοριακά στοιχεία για τη βιβλιοθήκη.

3. Διαδικασία και συλλογή δεδομένων

Μια πρώτη συνέντευξη διεξήχθη δοκιμαστικά σε βιβλιοθήκη προκειμένου να ελεγχθούν και οι τελευταίες λεπτομέρειες, να γίνουν κατάλληλες διορθώσεις και να υπολογιστεί κατά προσέγγιση ο απαιτούμενος χρόνος διεξαγωγής της συνέντευξης.

Μετά το δοκιμαστικό αυτό στάδιο ακολούθησε μια περίοδος συνεχών επαφών με τις βιβλιοθήκες για να ρυθμιστούν οι ημερομηνίες και ώρες των συναντήσεων. Είτε με τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, είτε με fax, είτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, η όλη διαδικασία αποδείχτηκε στην πράξη πολύ πιο απαιτητική σε χρόνο από κάθε πρόβλεψη.

Εν τούτοις ο πιο σημαντικός παράγοντας επηρεασμού της ομαλής εξέλιξης της όλης διαδικασίας ήταν οι γενικευμένες κινητοποιήσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά την επίμαχη περίοδο. Οι συνεχιζόμενες για μακρύ χρονικό διάστημα καταλήψεις των ιδρυμάτων κατέστησαν αδύνατη την επαφή με τις αντίστοιχες βιβλιοθήκες που αποτελούσαν και το μεγαλύτερο αναλογικά ποσοστό βιβλιοθηκών του ορισθέντος δείγματος. Για την αντιμετώπισή της απρόβλεπτης εξέλιξης παρατάθηκε κατά το μέγιστο δυνατό η χρονική περίοδος της συλλογής των δεδομένων και καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια για την επιτυχή διεξαγωγή των συνεντεύξεων, υπό συνθήκες πραγματικά αντίξοες σε ορισμένες περιπτώσεις.

Το τελικό μέγεθος του ερευνώμενου πληθυσμού αποτέλεσαν 20 βιβλιοθήκες. Ο αριθμός αυτός παρότι χαμηλότερος του προσδοκώμενου, θεωρήθηκε επαρκής για την κάλυψη του σκοπού της έρευνας.

Ανάλυση

Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Microsoft Excel. Για κάθε ερώτημα δόθηκαν οι κατάλληλες τιμές σύμφωνα με τα δεδομένα των συνεντεύξεων. Εκτελώντας κατά περίπτωση τους αναγκαίους υπολογισμούς κατέστη δυνατή η ανάλυση των δεδομένων σε απόλυτες τιμές, αλλά και σε ποσοστιαία επί τοις εκατό αναλογία. Οι

δυνατότητες πολλαπλών συνδυασμών των καταχωρημένων στοιχείων που επιτρέπει το εν λόγω λογισμικό διευκόλυνε τη συγκριτική αποτίμηση των αποτελεσμάτων που προέκυπταν με βάση τη νοητική γραμμή της ανάλυσης. Η κατηγοριοποίηση και η ανάδειξη των κυρίαρχων εννοιών δεν παρουσίασε ιδιαίτερες δυσκολίες λόγω του αριθμού του δείγματος, και της σχετικής ομοιογένειας των απαντήσεων των συμμετεχόντων. Σε ορισμένες περιπτώσεις κατά την ανάλυση του περιεχομένου των αιτίων παρουσιάστηκαν δυσκολίες στην επαρκή τεκμηρίωση των αιτιακών σχέσεων μεταξύ των κατατιθέμενων στοιχείων των συνεντεύξεων. Διαπιστώθηκε ότι δεν κρατήθηκαν οι σημειώσεις τόσο αναλυτικά ώστε να παρέχονται τα αναγκαία γραπτά τεκμήρια. Σε δυο περιπτώσεις χρειάστηκε να δοθούν εκ των υστέρων επιπλέον διευκρινίσεις.

Συμπεράσματα

Γενικά

Αν επιχειρούσαμε την εξαγωγή ενός πολύ γενικού συμπεράσματος ως προς την έκταση της χρήσης των υποσυστημάτων που αφορούν στη διαχείριση των περιοδικών θα λέγαμε ότι:

με εξαίρεση την κύρια λειτουργία της καταλογογράφησης των περιοδικών δημοσιευμάτων, όλες οι υπόλοιπες εργασίες που αφορούν σε αυτά εκτελούνται σε μικρό ποσοστό με τη χρήση των ολοκληρωμένων βιβλιοθηκονομικών συστημάτων αυτοματισμού. Παράλληλα, χρησιμοποιούνται άλλα μη βιβλιοθηκονομικά λογισμικά για την εκτέλεση εργασιών που θα μπορούσαν να εκτελούνται με τη χρήση των ολοκληρωμένων συστημάτων

Παράγοντες που επηρέασαν την πλήρη χρήση με σειρά κατάταξης:

- έλλειψη προσωπικού
- πλημμελής υποστήριξη εκ μέρους των προμηθευτών των συστημάτων
- μη παροχή επαρκούς εκπαίδευσής του προσωπικού στη χρήση τους
- αρνητική πρόθεση χρήσης που οφείλεται στο αρνητικό κλίμα που επικρατεί στο τοπικό περιβάλλον, είτε αφορά άμεσα στην ίδια τη βιβλιοθήκη, είτε στον φορέα που την εποπτεύει, είτε τέλος προκύπτει ως αποτέλεσμα της συνολικότερης απαξίωσης του έργου των βιβλιοθηκών εν γένει. Εκφράσεις όπως: «δεν ήμαστε έτοιμοι γι' αυτά» ή «μπροστά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε η πλήρης αξιοποίηση των υποσυστημάτων των περιοδικών είναι πολυτέλεια», περιγράφουν έμμεσα αυτόν τον παράγοντα.

Ως γενική παρατήρηση καταγράψαμε τη συγκρότηση μιας ειδικής κατηγορίας προσωπικού των βιβλιοθηκών που περιλαμβάνει αυτούς που ασχολούνται με τα περιοδικά και παρουσιάζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά ανεξάρτητα από το είδος βιβλιοθήκης που εργάζονται. Διεκδικώντας αναγνώριση του ειδικού έργου που καλούνται να φέρουν σε πέρας, δήλωσαν την ανάγκη περισσότερης και αποδοτικότερης συνεργασίας για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν στην αυτοματοποιημένη διαχείριση του πολυσύνθετων αυτών δημοσιευμάτων.

Τέλος, στις γενικές διαπιστώσεις κατατάξαμε και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που επέδειξαν οι συμμετέχοντες για την έρευνα αυτή και τα αποτελέσματά της, γεγονός

που συνέβαλλε στην ολοκλήρωσή της παρά τις αντιξοότητες που παρουσιάστηκαν στην πορεία και επηρέαζαν την ομαλή εξέλιξή της.

Ειδικά

- **Παρακολούθηση τευχών**

Μόνο 9 από τις 20 βιβλιοθήκες χρησιμοποιούν το σύστημά τους για την εκτέλεση των εργασιών που αφορούν στην παρακολούθηση των τευχών.

Είναι απορίας άξιον πώς είναι δυνατόν να μην χρησιμοποιείται ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά υποσυστήματα που αφορούν στη διαχείριση των περιοδικών, υπό την έννοια της αναγκαιότητας αυτοματισμού ενός όγκου εργασιών ρουτίνας που η χρήση της τεχνολογίας πρωτίστως καλείται να καλύψει.

Λόγοι μη χρήσης του υποσυστήματος

1. Οι εργασίες δεν γίνονται από τη βιβλιοθήκη (γίνονται κεντρικά από τον φορέα που την εποπτεύει
2. Δεν έχει παραμετροποιηθεί κατάλληλα το σύστημα, ώστε να είναι δυνατή η εκτέλεση

2.1 Η προμηθεύτρια εταιρία δεν ανταποκρίθηκε στο σχετικό αίτημα

2.2 Η βιβλιοθήκη αποθαρρύνθηκε και εκτελεί τις εργασίες με τον τρόπο που το έκανε και πριν την εφαρμογή του συστήματος αυτοματισμού

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη ενός από τους ερωτηθέντες που δεν χρησιμοποιούν το υποσύστημα παρακολούθησης τευχών για το λόγο ότι:

*«το σύστημά μας μπορεί πολύ αποδοτικά να διαχειρίζεται τις εργασίες αυτές, αλλά δεν το χρησιμοποιούμε γιατί οι χρόνοι των παραγγελιών μας, άρα και των παραλαβών μας δεν συμβαδίζουν μέχρι σήμερα με το τον πραγματικό χρόνο. Φανταστείτε μια ειδοποίηση προς τον εκδότη να αποστέλλεται **αυτομάτως** από το σύστημα και να αφορά σε καθυστερημένο τεύχος που φέρει ημερομηνία δημοσίευσης τουλάχιστον ένα χρόνο πριν. Τι άλλο από καθυστερημένο θα μπορούσε να είναι! Ενδεχομένως χρειαζόμαστε ένα σύστημα που να δίνει τη δυνατότητα να ορίζεις τις σχετικές παραμέτρους στη βάση τοπικών αναγκών, που θεωρώ πολύ δύσκολο να σχεδιάσουμε και εν τέλει να χρησιμοποιούμε».*

Τελικά στη βιβλιοθήκη αυτή, όπως ισχύει και σε άλλες καθόσον όλοι γνωρίζουμε, όλες οι σχετικές εργασίες ανατίθενται στους προμηθευτές των περιοδικών, ως επιπλέον αμειβόμενη υπηρεσία που συνήθως χρεώνεται ως ποσοστό προσαύξησης επί των τιμών των συνδρομών.

Συμπέρασμα:

11 από τις 20 βιβλιοθήκες επένδυσαν στην αγορά ενός υποσυστήματος που δεν χρησιμοποιούν και για ορισμένες από αυτές ήταν εκ των προτέρων γνωστό ότι δεν επρόκειτο να το χρησιμοποιήσουν.

Προφανώς εγείρονται διάφορα ζητήματα που αφορούν στις δυνατότητες επιλογών που είχαν στη διάθεσή τους οι βιβλιοθήκες όταν επέλεγαν και αγόραζαν ολοκληρωμένα συστήματα, στις προηγούμενες μελέτες αναγκών που είναι άγνωστο αν και με ποιες προϋποθέσεις έγιναν και πλήθος άλλων παραγόντων η διερεύνηση και

συνεκτίμηση των οποίων θα μπορούσε να οδηγήσει σε πληρέστερη ανάλυση και εξήγηση των φαινομένων.

- **Χρήση άλλων λογισμικών**

Για την διεκπεραίωση εργασιών, όπως η οικονομική διαχείριση των συνδρομών, τα στατιστικά στοιχεία, η συνεργασία με άλλους φορείς (όπως Συλλογικός Κατάλογος Περιοδικών, Heallink κ.ά.) δεν χρησιμοποιείται το αυτοματοποιημένο σύστημα, ενώ έχει αγοραστεί και εγκατασταθεί το κατάλληλο κατά περίπτωση υποσύστημα. Οι βιβλιοθήκες χρησιμοποιούν αντί αυτού κάποιο άλλο λογισμικό. Συνήθως το Excel.

Λόγοι χρήσης άλλου λογισμικού

- Ανεπάρκεια σε προσωπικό, ώστε να είναι δυνατή η αφιέρωση του απαιτούμενου χρόνου για την διερεύνηση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων.
- Μη ικανοποιητική υποστήριξη εκ μέρους του προμηθευτή σε όσες περιπτώσεις επεδίωξαν να το εφαρμόσουν.

Ως λύση στο πρόβλημα επέλεξαν να στραφούν στις παλιές συνήθειες ή και να υιοθετήσουν νέες εκτός του ολοκληρωμένου συστήματος αυτοματισμού.

Στις περιπτώσεις που ο διάλογος επέτρεψε την εμπάθυνση σ' αυτό το σημείο διατυπώθηκε με σαφήνεια ότι για αρκετούς από τους ερωτηθέντες οι προσδοκίες από τις εφαρμογές αυτοματισμού στα περιδικά ήταν τόσο υψηλές που αν μη τι άλλο κατά την πρώτη φάση της λειτουργίας των συστημάτων δηλώνουν πως διακατέχονταν από θετική διάθεση και ελπίδα για ολοκληρωμένη επίλυση των προβλημάτων των περιοδικών.

Όπως δηλώνουν οι ίδιοι, γρήγορα διαψεύστηκαν, γεγονός που επιδέχεται αρκετές και διαφορετικές ερμηνείες που παραμένουν εκτός του πλαισίου αναφοράς της παρούσας εισήγησης.

Επίλογος

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση καταλήγουμε ότι χωρίς καμία πρόθεση γενίκευσης των συμπερασμάτων που προηγήθηκαν στο σύνολο των ελληνικών βιβλιοθηκών, εκτιμούμε ότι οι παράγοντες που αναδείχθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας αυτής αφορούν στο σύνολο της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας, υπό την έννοια του προβληματισμού που εγείρεται για την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών σε κάθε δραστηριότητα.

Με δεδομένο δε τον διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο της πληροφόρησης και των αντίστοιχων τεχνολογικών μέσων για την υποστήριξή της, ο προβληματισμός για την «πραγματική χρήση» τους αποτελεί σημαντικό στοιχείο του όλου σχεδιασμού. Αν λάβουμε δε υπόψη το γεγονός ότι η εικόνα των παραγόντων επηρεασμού παρουσιάζει ένα σύνθετο χαρακτήρα, εξαρτώμενο από διαφορετικά επίπεδα προσεγγίσεων, το σκέλος του σχεδιασμού για την εξασφάλιση της πλήρους χρήσης εμφανίζεται ιδιαίτερα απαιτητικό.

Στα παραπάνω αν συνυπολογίσουμε και τον παράγοντα κόστος των επενδύσεων που πραγματοποιούνται για την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών, το ισοζύγιο του οφέλους κλονίζεται επικίνδυνα στο βαθμό που αποδεικνύεται ότι η μη πλήρης χρήση

των μέσων σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν γνωστή εκ των προτέρων και σε άλλες θα μπορούσε να είχε προβλεφθεί.

Αν ορίζαμε σχηματικά την περίοδο που προηγήθηκε ως πρώτη φάση εφαρμογών αυτοματισμού στο περιβάλλον των ελληνικών βιβλιοθηκών εκτιμούμε ότι η επιθυμία για ορισμένο αποτέλεσμα μετά την εισαγωγή της τεχνολογίας δεν αποτέλεσε πρωτεύοντα στόχο των βιβλιοθηκών. Περισσότερο χαρακτηρίστηκε από μια διερευνητικού τύπου προσέγγιση με όραμα την καλύτερη οργάνωση και ικανοποίηση των αναγκών των χρηστών, οριοθετημένης δυστυχώς σε ένα ασαφές περίγραμμα.

Στην ίδια κατεύθυνση αν θεωρήσουμε ότι διανύουμε τη δεύτερη φάση αυτοματισμού, που όλα δείχνουν ότι εξελίσσεται με πολύ πιο γρήγορο ρυθμό μεταβολών, το όραμα για επιτυχία εκτιμούμε ότι οφείλει να λάβει μιαν ολιστικού χαρακτήρα προσέγγιση. Με βάση προκαθορισμένες ανάγκες, σχέδιο για την πλήρη αξιοποίηση των μετερχόμενων μέσων και ουσιαστική αποτίμηση και αξιολόγηση των εμπειρικών δεδομένων.

Βιβλιογραφία

Ιωσηφίδης, Θ. 2003, *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*, Κριτική, Αθήνα.

Σκρέτας, Γ. 2005, "Factors affecting the full use of library and information management systems by library personnel", *Program*, vol. 39, no. 2, pp. 139-146.

Davis, S. 2005, "A look back at Ten Years of "Serials Spoken Here", *Serials Review*, vol. 31, no. 3, pp. 229.

Farrington, J.W. 1997, *Serials management in academic libraries*, Greenwood Press, Westport, Conn.

Goldberg, T. & Nixon, N. 2005, "Serials control: Past, present and future imperfect", *Serials Review*, vol. 31, no. 3, pp. 206-209.

Kukafka, R., Johnson, S.B., Linfante, A. & Allegrante, J.P. 2003, "Grounding a new information technology implementation framework in behavioral science: A systematic analysis of the literature on IT use", *Journal of Biomedical Informatics*, vol. 36, no. 3, pp. 218-227.

Mason, J. 2003, *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα.

Mellon, C.A. 1990, *Naturalistic inquiry for library science: methods and applications for research, evaluation, and teaching*, Greenwood Press, New York.

Nicholson, S. 2004, "A conceptual framework for the holistic measurement and cumulative evaluation of library services", *Journal of Documentation*, vol. 60, no. 2, pp. 164-182.

- Oberg, S. 2004, "Which route do I take? A viewpoint on locally developed versus commercially available journal management solutions", *Serials Review*, vol. 30, no. 2, pp. 122-126.
- Ohler, L.A. 2006, "The keys to successful change management for serials", *Serials Librarian*, vol. 51, no. 1, pp. 37-72.
- Shontz, P.K. 2002, "Serials Control within Geac ADVANCE," *Serials Review*, vol. 28, no. 2, pp. 116-125.
- Tuttle, M. 2001, "Thirty years of serials automation: A personal view", *Serials Review*, vol. 27, no. 3-4, pp. 79-92.
- Venkatesh, V., Morris, M.G., Davis, G.B. & Davis, F.D. 2003, "User acceptance of information technology: Toward a unified view", *MIS Quarterly: Management Information Systems*, vol. 27, no. 3, pp. 425-478.